

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД

Рев 2112/2019
17.06.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац и Драгане Маринковић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Никола Тадић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије – Министарства правде, коју заступа Државно правобранилаштво, Одељење у Суботици, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 898/19 од 26.02.2019. године, у седници већа одржаној 17.06.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 898/19 од 26.02.2019. године и пресуда Вишег суда у Сомбору П 45/17 од 28.12.2018. године, тако што се обавезује тужена Република Србија да тужиоцу АА из ... на име рехабилитационог обештећења – накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе покојног оца исплати износ од још 600.000,00 (шесто хиљада) динара, поред досуђеног износа од 900.000,00 (деветсто хиљада) динара, са законском затезном каматом од 28.12.2018. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема преписа ове пресуде.

У преосталом делу ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 898/19 од 26.02.2019. године, се **ОДБИЈА** као **НЕОСНОВАНА**.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцу накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 22.500,00 динара, у року од 15 дана.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Сомбору П 45/17 од 28.12.2018. године, делимично је усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете по основу рехабилитационог обештећења због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе покојног оца исплати износ у висини од 900.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 28.12.2018. године до исплате. Одбијен је тужбени захтев за исплату накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе покојног оца преко досуђеног износа од 900.000,00 динара до траженог износа од 20.000.000,00 динара, захтев за исплату накнаде нематеријалне штете за претрпљени страх у износу од 20.000.000,00 динара, као и захтев за накнаду материјалне штете у целости и то за исплату: 8.960.000,00 динара по основу обављеног,

а неплаћеног рада у редовно радно време; 20.196.000,00 динара по основу обављеног, а не плаћеног прековременог рада; 2.400.000,00 динара по основу изгубљене зараде - плате за време незапослености по престанку лишења слободe; 1.778.400,00 динара по основу разлике у висини плате и пре и после штетног догађаја; 2.688.000,00 динара по основу губитка пензије; 17.539.199,99 динара по основу разлике у пензијама; 10.000.000,00 динара по основу измакле користи губитка стана, све наведено с припадајућим каматама. Тужена је обавезана да тужиоцу накнади трошкове поступка у износу од 49.500,00 динара, а одбијен је захтев тужиоца за исплату законске затезне камате на износ трошкова поступка од дана доношења пресуде до извршности. Тужилац је ослобођен обавезе плаћања судске таксе.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 898/19 од 26.02.2019. године, одбијене су жалбе парничних странака и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне другостепене пресуде тужилац је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијену пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 72/11 ... 55/14), па је нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности. Указивање тужиоца да је у другостепеном поступку учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП је без утицаја јер ова повреда не може бити ревизијски разлог на основу члана 407. став 1. ЗПП, а ревизијом се не указује на друге повреде поступка због којих се ревизија може изјавити применом члана 407. став 1. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је син сада пок. ББ који је рехабилитован правноснажним решењем Вишег суда у Новом Саду Рех 60/10 од 12.04.2011. године и утврђено да су пресуда Округног суда у Бечеју К 47/1958-15 и пресуда Врховног суда Војводине Кж 656/58 од 01.09.1958. године, ништаве од момента доношења и да су ништаве све правне последице наведених одлука, а рехабилитовано лице се сматра неосуђиваним. Сада пок. ББ (1908-2004. године) био је осуђен два пута на казну лишења слободe са принудним радом у трајању од укупно 4,5 године. Казну је издржавао у затвору на Голом Отоку (у периоду од 1951. године до 1954. Године а други пут, од 1958. године у трајању од две године). Када му је отац лишен слободe први пут, тужилац је имао четрнаест година (рођен је 1937. године). Током одрастања тужилац је трпео душевне болове због недостатка оца, одрастајући и без мајке која је погинула 1945. године, приликом савезничког бомбардовања. Био је без родитељског старања свог оца и без његове подршке до пунолетства, што се одразило на његов психички и физички развој. Околност да је тужиочев отац био лишаван слободe два пута и то као народни непријатељ, утицала је на тужиочево школовање и одрастање (морао је да прихвати занат који није хтео нико да прихвати тако да је морао да учи за конобара), трпео је непријатности од својих вршњака и професора. Последице очевог затварања осетио је и касније током живота јер је често био одбијан за послове на које је конкурисао. Тужилац се пре подношења тужбе

обраћао туженој са захтевом за накнаду нематеријалне и материјалне штете, али споразум о висини накнаде није постигнут.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су имајући у виду одредбе члана 7. став 1. тачка 5. и 26. став 3. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“ бр. 92/11), закључили да је делимично основан тужбени захтев тужиоца за рехабилитационо обештећење и то за накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења слободе покојног оца ББ, чију је висину првостепени суд одмерио применом члана 200. Закона о облигационим односима – (ЗОО), досудивши му износ од 900.000,00 динара и тужена обавезана да га исплати. При том је ценио околности конкретног случаја, односно да је тужилац у тренутку лишења слободе оца имао 14 година, да је одрастао без очеве бриге и љубави, да је био дискриминисан у односу на осталу децу као син (непријатеља државног поретка и издајника) и да је породица запала у немаштину. Правилно је одбијен тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете за претрпљени страх и за накнаду материјалне штете у целости.

Врховни касациони суд оцењује да су нижестепени судови на правилно и потпуно утврђено чињенично стање правилно применили материјално право у погледу основа тужбеног захтева за накнаду нематеријалне штете, дајући за своју одлуку довољне и јасне разлоге које овај суд прихвата.

Међутим, ревизија тужиоца основано указује да су приликом одмеравања накнаде нематеријалне штете нижестепени судови погрешно применили материјално право.

Приликом одмеравања висине накнаде и вредновања појединих критеријума нижестепени судови су погрешно применили материјално право и то одредбу члана 200. ЗОО, када су оценили да тужиоцу припада право на накнаду нематеријалне штете у износу од 900.000,00 динара. Према становишту овог суда у складу са критеријумима из цитиране законске одредбе које су нижестепени судови имали у виду али их нису правилно ценили, тужиоцу припада правична новчана накнада за душевне болове због лишења слободе његовог покојног оца у већем новчаном износу, од досуђеног на шта ревизија тужиоца основано указује. Ово имајући у виду околности конкретног случаја, трајање лишења слободе од око 4,5 године, узраст тужиоца у време лишења слободе оца, околност да је у раном детињству одрастао без очевог старања, љубави и заштите, дискриминацију којој је био изложен као син ”народног непријатеља”, избегавање околине због казне изречене његовом оцу и негативан однос средине према њему и његовој породици због чега се осећао мање вредним, а што је било од утицаја и на даљи живот тужиоца, немогућност напредовања приликом запослења и каснијег рада и ускраћеност да тужилац у пуној мери развија своје животне потенцијале, а ценећи и општепознате друштвене околности које су постојале у време издржавања казне, као и дужину чекања тужиоца на сатисфакцију. Душевни болови тужиоца су несумњиви и не могу бити отклоњени новчаном накнадом у било ком износу, али досуђени износ, уз сатисфакцију због одлуке о рехабилитацији тужиоцевог оца, представљају правично и одговарајуће задовољење тужиоцу за његова трпљења. Имајући све наведено у виду, Врховни касациони суд је, становишта да тужиоцу припада правична новчана накнада у износу од 1.500.000,00 динара, због чега му је досуђена разлика од још 600.000,00 динара. Овим износом тужиоцу ће бити омогућено да себи прибави материјална и духовна добра и тиме додатно ублажи трајне патње које је изазвао штетни догађај које

су делимично ублажене рехабилитацијом његовог оца. Истовремено, досуђен износ накнаде одговора економским могућностима тужене у време пресуђења и обезбеђује да се њиме не погодује тежњама које нису спојиве са природом и друштвеном сврхом накнаде у смислу 2. става члана 200. ЗОО.

На основу члана 416. став 1. ЗПП, одлучено је као у ставу првом изреке.

Право на рехабилитационо обештећење и то како материјалне тако и нематеријалне штете регулисано је одредбом члана 26. Закона о рехабилитацији. Ставом 1. и 2. овог члана, одређено је да право на обештећење за материјалну штету насталу због повреде права и слободе и право на враћање ненаплаћених новчаних казни и трошкова поступка може потраживати само рехабилитовано лице. Ставом 3. истог члана, одређено је да право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе којим је проширен круг лица која могу потраживати овај вид штете (у односу на претходна два става) тако што поред рехабилитованог лица нематеријалну штету по овом основу могу потраживати и лица из члана 7. тачка 5. овог закона, односно деца рехабилитованог лица која су за време трајања повреде права и слободе родитеља рођена у установама за извршење санкција односно која су у тим установама провела део времена или су за то време расла без родитељског старања једног, другог или оба родитеља.

Имајући ово у виду, нижестепени судови су правилном применом члана 26. став 1. и 2. Закона о рехабилитацији закључили да тражене видове материјалне штете могу захтевати само рехабилитована лица, односно лица која су из политичких, верских, националних или идеолошких разлога била лишена слободе или других права од дана ступања на снагу овог закона, те да зато тужилац као син рехабилитованог лица није активно легитимисан да потражује материјалну штету коју је његов отац трпео због лишење слободе, па је у том делу правилно тужбени захтев одбијен као неоснован.

Без утицаја су наводи ревизије тужиоца којима се указује на одлуке у којима су други судови заузели другачији правни став код рехабилитационог обештећења. Несумњиво право грађана на једнаку заштиту права и на правну сигурност не значи истовремено и обавезност примене правних ставова из раније донетих судских одлука у случајевима који могу бити чињенично и правно слични, али не могу бити идентични, пошто би се тиме ограничило право грађана на правично суђење, такође зајамчено Уставом по коме свако има право да му независан, непристрасан и законом установљени суд правично и у разумном року расправи све аспекте конкретног случаја и донесе правичну одлуку о његовом праву.

Нису основани ревизијски наводи којима се напада одлука којом је одбијен тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове у преосталом делу из напред већ изложених разлога. Такође, правилно је одбијен и тужбени захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете за претрпљени страх, јер одредбама цитираног закона овај вид накнаде штете није предвиђен.

Из наведених разлога, одлучено је као у ставу другом изреке на основу члана 414. став 1. ЗПП.

Како је тужилац успео у спору, правилно су му досуђени трошкови првостепеног поступка применом члана 153. став 1. и 154. став 2. ЗПП. На име састава

ревизије тужиоцу припада износ од 22.500,00 динара, на основу тарифног броја 16. Тарифе о наградама и накнадама за рад адвоката („Службени гласник РС“ број 121/12). Првостепени суд је тужиоца ослободио од плаћања судских такси. Како се према обредби члана 14. став 1. Закона о судским таксама („Службени гласник РС“ број 28/94.....95/18), ослобођење од плаћања таксе односи на све таксе по одговарајућем предмету без обзира када је настала таксена обавеза, то тужиоцу нису признати тражени трошкови на име судске таксе на ревизију и за ревизијску одлуку.

На основу члана 165. став 2., 153. став 1. и 154. став 2. ЗПП, одлучено је као у ставу трећем изреке.

Председник већа - судија
Звездана Лутовац,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић